

บทที่ 2

แนวความคิดและหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

ในบทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอแนวความคิดและหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยอธิบายถึงแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นถึงเจตนารมณ์ เหตุผลทางกฎหมาย โครงสร้างและกลไกของกฎหมาย ดังต่อไปนี้

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐตามหลักสากล

2.1.1 แนวความคิดและความเป็นมา

การชดเชยความเสียหายโดยรัฐหรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายโดยรัฐ เป็นแนวความคิดที่มีมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ ในกฎหมายฮัมบูราบี มีบทบัญญัติในเรื่องค่าตอบแทนผู้เสียหาย กำหนดว่า ผู้ใดถูกปล้นสะดมและเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ ผู้ถูกปล้นสามารถประกาศความสูญเสียในทรัพย์สินตนต่อหน้าพระผู้เป็นเจ้าของได้ ผู้ปกครองดินแดนหรืออำเภอนั้นจะต้องชดใช้ทรัพย์สินทดแทนที่เขาสูญเสียไป (อมรรัตน์ กริยาผล, อ่างโน ซีนอารี ชุมจิตร, 2557 หน้า 9) เมื่อสังคมพัฒนาขึ้น อาชญากรรมซึ่งเป็นการกระทำความผิดทางอาญามีความสลับซับซ้อน บางครั้งไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ หรือเมื่อมีการลงโทษก็ไม่สามารถเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้ ในเวลาต่อมา เริ่มจากประเทศอังกฤษ ซึ่งมีการเรียกร้องให้รัฐต้องเข้ามารับผิดชอบกรณีจึงเริ่มมีความชัดเจนเป็นรูปธรรมขึ้นว่า รัฐต้องเข้ามารับผิดชอบเมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นในสังคม ผู้เสียหายสามารถขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้ เมื่อได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยที่ผู้เสียหายมิได้เป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดหรือมีส่วนร่วมให้เกิดความผิดนั้น เพราะผู้เสียหายเป็นผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมที่รัฐต้องเข้ามาช่วยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น

สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาได้ถูกละเลยจากกระบวนการยุติธรรมและสังคม โดยรัฐไปให้ความสำคัญและความพยายามในการหาวิธีแก้ไขผู้กระทำความผิด ตลอดจนให้การคุ้มครองสิทธิด้านอื่นๆ แต่แท้จริงแล้วกระบวนการยุติธรรมและสังคม ควรให้ความสำคัญแก่ผู้เสียหายด้วยในขณะเดียวกัน เพราะภายใต้กระบวนการเดียวกัน ผู้เสียหายต้องช่วยเหลือตนเองในการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิด ซึ่งบางครั้งไม่สามารถเรียกร้องได้ เนื่องจากไม่สามารถ

ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรือผู้กระทำความผิดเป็นคนยากจนไม่อยู่ในฐานะที่จะชดใช้ค่าเสียหายได้ หรือการใช้สิทธิฟ้องร้องคดีในศาลต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงและใช้เวลาดำเนินการเป็นเวลานาน จนกว่าจะได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย เป็นเหตุให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ

จากแนวความคิดดังกล่าวนี้เอง องค์การสหประชาชาติโดยมติของที่ประชุมสมัชชาใหญ่ ที่ 40/34 ว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2528 จึงได้ประกาศรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม “เหยื่ออาชญากรรม” และการใช้อำนาจโดยมิชอบ(Declaration of Basic Principle of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) เพื่อกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้เสียหาย นับเป็นครั้งแรกในระดับระหว่างประเทศที่มีการยอมรับสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ปฏิญญาฯ ยังได้กำหนดมาตรการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือ ทดแทนและเยียวยาแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาเป็น 4 ประการ ได้แก่

- (1) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to Justice and Fair Treatment)
- (2) การชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยผู้กระทำความผิด(Restitution)
- (3) การชดเชยความเสียหายโดยรัฐ(Compensation)
- (4) การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา(Assistance)²²

สำหรับประเทศไทย แนวคิดเกี่ยวกับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐเป็นผลมาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม “เหยื่ออาชญากรรม” และการใช้อำนาจโดยมิชอบ(Declaration of Basic Principle of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) อันเป็นพันธกรณีระหว่างประเทศ ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ โดยนำมาตรการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือ ทดแทนและเยียวยาแก่ผู้เสียหายในคดีอาญามาประยุกต์ใช้เป็นหลักการในกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมภายในประเทศ 2 ประการ ได้แก่

- 1) หลักการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยผู้กระทำความผิด(Restitution)

โดยหลักการนี้พัฒนามาจากการพิจารณาถึงประเภทของความผิดที่เกิดขึ้นจากตัวอาชญากร ประเภทของความผิด ลักษณะของการกระทำความผิด อันนำไปสู่การแนวคิดในการชดเชย ทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดนั้น การชดใช้ค่าเสียหายนี้มี

²² ชีนอารี ชุมจิตร, อ้างแล้ว

ลักษณะเป็นการลงโทษผู้กระทำผิด โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำผิดต้องชดใช้ค่าเสียหายจากอาชญากรรมให้แก่ผู้ถูกประทุษร้ายโดยตรง ซึ่งสามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งของคำขอในคดีอาญาโดยที่ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก

2) หลักการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ(Compensation)

โดยที่รัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรม ดังนั้นรัฐควรต้องรับผิดชอบในการชดเชยตอบแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหาย เพราะรัฐไม่สามารถคุ้มครองพลเมืองของตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมนั้นได้ และการชดเชยความเสียหายจ่ายค่าตอบแทนโดยรัฐนี้ ยังเป็นการขยายบริการทางด้านสวัสดิการสังคม ด้วยแนวคิดที่ว่ารัฐสมควรที่จะต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะผู้ตกเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหาย ซึ่งได้รับความเสียหายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ ในปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม “เหยื่ออาชญากรรม” และการใช้อำนาจโดยมิชอบ ได้กำหนดหลักการชดเชยตอบแทนความเสียหายโดยรัฐแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาไว้ว่า เมื่อการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายไม่สามารถได้รับชำระเต็มจำนวนจากผู้กระทำความผิดหรือโดยทางอื่น รัฐต้องพยายามจัดให้มีการชดเชยความเสียหายทางการเงิน (สุภกิจ เจริญเวช, อ่างโน ชื่นอารี ชุมจิตร, 2557 หน้า 12) โดย

(1) ผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายแก่ร่างกาย หรือได้รับความเสียหายแก่ร่างกายหรือจิตใจอันเป็นผลจากการกระทำผิดอาญาที่ร้ายแรง และบุคคลดังกล่าวต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำผิด

(2) ครอบครัวของผู้เสียหาย เฉพาะผู้ที่อยู่ในความอุปการะของบุคคลที่ต้องเสียชีวิตหรือไร้ความสามารถอันเนื่องมาจากการตกเป็นผู้เสียหายตามข้อ(1)²³

2.1.2 การชดเชยความเสียหายโดยรัฐของประเทศที่สำคัญ

ประเทศสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่ พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา ในทุกมลรัฐตระหนักถึงสิทธิของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม หลายมลรัฐได้จัดให้มีความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายไว้ในรัฐธรรมนูญของมลรัฐ โดยมีถึง 50 มลรัฐที่มีกฎบัตรว่าด้วยสิทธิของเหยื่อ(Victims' Bill of Rights) นอกจากนี้รัฐต่างๆ ในจำนวนนี้มีอย่างน้อย 43 มลรัฐก็ได้ตรากฎหมายว่าด้วยการทดแทน(ชดเชย)ความเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ

ประเทศนิวซีแลนด์ เป็นประเทศแรกของโลกที่จัดตั้งระบบการชดเชยค่าเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐขึ้น คือ Compensation of Persons Injured by Certain Criminal Acts, and of Dependents of Persons Killed by Such Acts 1963. หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า

²³ เรื่องเดียวกัน หน้า 12, เพิ่งอ้าง

Criminal Injuries Compensation Act 1963. การจ่ายค่าตอบแทนจะมีองค์กรในรูปคณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทน คำสั่งของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

ประเทศอังกฤษ มีกฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าชดเชยคือ Criminal Injuries Compensation Act 1988. โดยมี Criminal Injuries compensation Board ซึ่งเป็นองค์กรที่มีลักษณะกึ่งตุลาการเป็นผู้พิจารณาจ่ายเงินค่าตอบแทนและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

ประเทศแคนาดา ในรัฐวิกตอเรีย มีกฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าชดเชยคือ criminal Injuries Compensation Act R.S.B.C 1996. โดยจ่ายค่าตอบแทนถึงความเสียหายทุกชนิดที่เกิดขึ้น

ประเทศญี่ปุ่น มีกฎหมายว่าด้วยการจ่ายเงินชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรม Crime Victims Benefit Payment Law 1980. โดยมีคณะกรรมการจัดตั้งในรูปคณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ (เร็งซัย ลิมภักดี, อ่างโน ซินดริ ชุมจิตร, 2557 หน้า 13)

อย่างไรก็ตาม การชดเชยความเสียหายโดยรัฐ โดยการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญานั้น รัฐต้องมีแหล่งเงินทุนเพื่อจัดสรรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยอาจจัดสรรจากงบประมาณประจำของรัฐโดยตรง เช่น ในประเทศญี่ปุ่น หรืออาจจัดตั้งกองทุนเพื่อชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย โดยได้เงินมาจากค่าปรับในคดีอาญา เช่น ในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

สำหรับหลักการการจ่ายค่าตอบแทนของประเทศโดยส่วนใหญ่ นั้น มีเงื่อนไขที่คล้ายคลึงกัน คือ

- 1) ในการกำหนดฐานความผิด มุ่งให้ความสำคัญในความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต และร่างกาย
- 2) ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายของ ได้นำเอาประเด็นการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดของผู้เสียหายมาเป็นองค์ประกอบ²⁴

อย่างไรก็ดี แม้หลักการการจ่ายค่าตอบแทนของประเทศโดยส่วนใหญ่จะมีเงื่อนไขที่คล้ายคลึงกัน แต่ยังคงต่างกันไปในรายละเอียด ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ ตัวอย่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่

ประเทศนิวซีแลนด์

ระบบการชดเชยความเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ ตั้งอยู่บนหลักการที่ถือว่าเป็นหน้าที่ของชุมชน(รัฐ)ต่อผู้ได้รับผลร้าย เพราะความล้มเหลวของรัฐในการป้องกันอาชญากรรม

²⁴ เรื่องเดียวกัน หน้า 13, เฟิ่งอ่าว

ความผิดที่รัฐจะจ่ายค่าชดเชยตามกฎหมายคือ กรณีที่บุคคลได้รับบาดเจ็บหรือตายจากการกระทำความผิดอาญา ดังต่อไปนี้

- 1) ข่มขืนกระทำชำเราหรือพยายามข่มขืนกระทำชำเรา (Completed or Attempted Rape)
- 2) ข่มขืนกระทำชำเราหรือกระทำอนาจารเด็กหญิงอายุไม่เกินสิบสองปี (Sexual Intercourse or Indecency with a Girl under 12)
- 3) ใช้กำลังกระทำชำเราเด็กหญิงอายุระหว่างสิบสองปีถึงสิบหกปี หรือผู้หญิง หรือ เด็กชาย หรือชาย (Indecent Assault on a Girl between 12 and 16, or on a Woman, or on a Boy, or on a Man)
- 4)ฆ่าหรือพยายามฆ่าหรือทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยไม่เจตนา (Completed or Attempted Murder or Manslaughter)
- 5) ทำร้ายโดยเจตนา(Wounding with Intent)
- 6) ทำร้ายร่างกายโดยเจตนาหรือโดยการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย(Injuring with Intent or by Unlawful Act)
- 7) ประทุษร้ายร่างกาย(Aggravated Assault, Wounding, or Injury)
- 8) ทำร้ายโดยมีเจตนาให้ได้รับบาดเจ็บ(Assault with Intent to Injure)
- 9) ทำร้ายเด็กหรือผู้หญิง(Assault on a Child or a Female)
- 10) ยิงปืนหรือทำให้เกิดอันตรายโดยเจตนา (Discharging a Firearm or Doing a Dangerous Act with Intent)
- 11) วางระเบิด(Acid Throwing)
- 12) วางยาพิษโดยเจตนา(Poisoning with Intent)
- 13) ทำอันตรายด้วยเชื้อโรค(Infection with Disease)
- 14) ลักพาหรือฉกตัวหญิงหรือเด็กหญิง(Abduction of a Woman or a Girl)
- 15) เรียกค่าไถ่(Kidnapping)

อนึ่ง ตามกฎหมายประเทศนิวซีแลนด์ คำว่า “บาดเจ็บ” หมายความรวมถึง การทำร้ายร่างกาย การทำให้แห่งลูก รวมทั้งการทำอันตรายต่อจิตใจและประสาทด้วย แต่ไม่มีการให้ค่าชดเชยในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

องค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยเพื่อการจ่ายค่าชดเชยและการพิจารณาจ่ายค่าชดเชยคือ คณะกรรมการชดเชยความเสียหายอันเกิดจากอาชญากรรม(Crimes Compensation Tribunal) ซึ่งประกอบด้วยกรรมการ 3 คน ทำหน้าที่ได้สวนข้อเท็จจริง(Commission of Inquiry) ประธาน

กรรมการต้องเป็นนักกฎหมายจากศาลสูงและทำงานอย่างน้อย 7 ปี ซึ่งประธานมีอำนาจออกหมายเรียก (Summon) ให้พยานมาให้การต่อคณะกรรมการหรือเรียกพยานเอกสาร ตลอดจนค้นหาพยานหลักฐานต่างๆ ในเบื้องต้นสำหรับการพิจารณาจ่ายค่าชดเชย โดยเมื่อได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายในคดีอาญา คณะกรรมการจะกำหนดเวลาและสถานที่พิจารณา รวมทั้งการรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ และจะสรุปออกมาในรูปของคำสั่ง (Order) ซึ่งถือว่าคำสั่งคณะกรรมการถือเป็นที่สุด(There is no appeal against any decision by the tribunal)

ในการพิจารณานั้น คณะกรรมการจะพิจารณาจากอายุ ความวิกลจริต การเมาสุรา การไร้ความสามารถตามกฎหมายของผู้กระทำความผิด และพฤติกรรมของผู้เสียหายที่เป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อมในการก่อให้เกิดบาดเจ็บหรือตาย การเข้าไปมีส่วนร่วมกับอาชญากรรมของผู้เสียหาย รวมถึงเหตุป้องกัน จำเป็น หรือบันดาลโทสะของผู้เสียหายด้วย ทั้งนี้ เพื่อกำหนดจำนวนค่าเสียหายที่เหมาะสม ไม่ว่าจะผู้กระทำความผิดจะถูกดำเนินคดีหรือไม่ และไม่ขึ้นกับคำพิพากษาของศาลสูงว่า ผู้นั้นจะกระทำความผิดหรือไม่

สำหรับค่าชดเชยในความเสียหายที่มีใช้ตัวเงิน เช่น ค่าชดเชยในความบาดเจ็บหรือความอาจจ่ายเป็นเงินจำนวนหนึ่ง(Lump Sum Payment) หรือจ่ายให้เป็นระยะๆตามที่กฎหมายกำหนด(Periodic Payment) ก็ได้ (วุฒิสภา วิบูลย์วงศ์, (2556), หลักนิติธรรมกับการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา, หน้า 8.)

ประเทศสหรัฐอเมริกา

การชดเชยค่าเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรม แต่ละมลรัฐจะพิจารณากำหนดกฎหมายของตนเอง จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายหรือไม่เพียงใด โดยรัฐบาลกลางได้ตรา Uniform Victim Reparations Act 1974. เพื่อกำหนดมาตรฐานให้แต่ละมลรัฐ นำไปใช้เป็นตัวอย่างในการตรากฎหมายของมลรัฐด้วย

สำหรับประเภทของความผิดที่จะได้รับค่าชดเชยนั้น แต่ละมลรัฐมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามในทุกๆมลรัฐจะกำหนดจำนวนค่าชดเชยขั้นสูงไว้ คือไม่เกิน 10,000 เหรียญสหรัฐ ในบางรัฐได้กำหนดจำนวนค่าชดเชยขั้นต่ำสุดไว้ ซึ่งปกติมักเป็นจำนวนเท่ากับการขาดรายได้สองสัปดาห์ โดยจะไม่มีค่าชดเชยในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกันกับผู้เสียหาย เพื่อป้องกันมิให้ได้รับค่าชดเชยหรือป้องกันมิให้ผู้เสียหายได้กำไรจากการกระทำความผิดนั้นโดยมิชอบ (Unjust Enrichment) ทั้งนี้ ทุกมลรัฐถือว่าเป็นความรับผิดชอบของรัฐที่จะต้องจ่ายค่าชดเชยให้แก่เหยื่ออาชญากรรม

โดยปกติมลรัฐจะไม่จ่ายค่าชดเชยให้ หากเหยื่ออาชญากรรมไม่รายงานการกระทำความผิดให้แก่ตำรวจทราบในทันที และไม่ให้ความร่วมมือในการสอบสวน มลรัฐส่วนใหญ่จะจ่ายค่าชดเชยให้กับผู้มี

ถิ่นที่อยู่ในมลรัฐนั้นๆ เท่านั้น มีบางมลรัฐที่จ่ายให้แก่ผู้ไม่มีถิ่นที่อยู่ในรัฐนั้นด้วย เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนีย มลรัฐเพนซิลวาเนีย

สำหรับฐานความผิด ขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละมลรัฐ เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนียจะจ่ายเฉพาะผู้เสียหายที่ได้รับผลร้ายจากอาชญากรรมรุนแรงที่มีเจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บแก่กาย หากปรากฏว่า

- 1) อัยการได้ฟ้องผู้กระทำผิดในฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนา หรือ
- 2) มีการตั้งคณะลูกขุนใหญ่เพื่อดำเนินคดีอาญา หรือ
- 3) มีการฟ้องคดีเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายในศาลคดีเยาวชน หรือ
- 4) ผู้มีอำนาจตามกฎหมายหรือเจ้าหน้าที่ชั้นสูงตรศพรายงานว่า การบาดเจ็บหรือตายเป็นผลจากการกระทำผิด แต่อัยการได้รื้อการฟ้องคดีไว้เนื่องจากผู้กระทำผิดตาย ผู้กระทำผิดยังไม่ถูกจับกุม หรือผู้กระทำผิดไม่มีความสามารถที่จะกระทำผิดตามที่กล่าวหาได้ เช่น เพราะอายุ เจ็บป่วยทางสมอง หรือสภาพแห่งจิต หรือตกอยู่ในอำนาจบังคับ
- 5) ศาลได้มีคำสั่งให้ผู้กระทำผิดจ่ายค่าปรับเพื่อสมทบในกองทุนเงินทดแทน (Indemnity fund)

ทั้งนี้ รัฐจะจ่ายค่าชดเชยให้เมื่อได้มีการร้องขอภายใน 5 ปีนับแต่วันที่ได้มีการกระทำความผิด และการกระทำผิดนั้นได้กระทำขึ้นในแคลิฟอร์เนีย หรือผู้เสียหายหรือผู้ตายอาศัยในแคลิฟอร์เนีย ปัจจุบันกฎหมายของแคลิฟอร์เนียพัฒนาไปถึงการให้ค่าชดเชยในกรณีทรัพย์สินได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการป้องกันการกระทำความผิดนั้น การจับกุมผู้กระทำผิด การช่วยเหลือเจ้าพนักงาน และการช่วยเหลือผู้อื่นที่ตกอยู่ในภยันตรายแห่งชีวิตด้วย

มลรัฐนิวยอร์ก มีกฎหมายว่าด้วยการชดเชยความเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรม โดยจะจ่ายค่าชดเชยให้เฉพาะกรณีเหยื่ออาชญากรรมถูกทำร้ายบาดเจ็บหรือตายเท่านั้น และต้องแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใน 48 ชั่วโมง

มลรัฐ เมสซาชูเซต กฎหมายกำหนดให้จ่ายค่าชดเชยในกรณีที่เป็นอาชญากรรมที่มีความรุนแรงและทำให้เกิดบาดเจ็บหรือความตกใจอย่างรุนแรง รวมทั้งความผิดจากยานยนต์ด้วย

สำหรับองค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยจ่ายค่าชดเชย แต่ละมลรัฐจะมีกลไกเป็นของตนเอง เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนียดำเนินการโดย State Social Welfare Director มลรัฐนิวยอร์กมี New York's Crime Victims compensation Board (CVCB) ซึ่งหลักเกณฑ์การจ่ายค่าทดแทนของ CVCB คือ

- 1) ผู้ยื่นคำร้องมีภาระการพิสูจน์ความเสียหาย
- 2) คณะกรรมการอาจสั่งให้ตรวจร่างกายผู้ยื่นคำร้องโดยแพทย์ที่คณะกรรมการเลือก
- 3) คณะกรรมการต้องพิจารณาโดยเปิดเผย เว้นแต่ ได้มีการเริ่มพิจารณาคดีในศาลแล้ว หรือเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือกระทบถึงผลประโยชน์ทางสวัสดิการของผู้ยื่นคำร้องหรือทายาท หรือศาลยกฟ้องคดีที่ฟ้องผู้กระทำความผิดนั้น

ทั้งนี้ CVCB จะจ่ายเงินค่าชดเชยไม่เกิน 20,000 เหรียญ กรณีขาดกรรมจายไม่เกิน 1,500 เหรียญ ค่ารักษาพยาบาลไม่จำกัดจำนวน ตำรวจผู้รับแจ้งเหตุจากผู้เสียหายมีหน้าที่แจ้งสิทธิการขอรับค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย

การพิจารณาค่าชดเชย CVCB จะคำนึงถึงพฤติกรรมของผู้เสียหายด้วย เช่น การยั่วยู่ให้เกิดอาชญากรรม การบันดลโหสะ การเป็นญาติกับอาชญากร การอาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน เช่นนี้ CVCB จะไม่จ่ายค่าชดเชย²⁵

ประเทศอังกฤษ

กฎหมายว่าด้วยการชดเชยความเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรม หรือ Criminal Justice Act แก่ไขครั้งสุดท้ายปี 1988 มีหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ การจ่ายค่าชดเชยจะต้องมีการพิจารณาโดยองค์กรที่มีลักษณะกึ่งตุลาการ (Quasi - judicial Body) และการจ่ายค่าชดเชยต้องจ่ายให้เฉพาะกรณีที่เป็นผู้ต้องการความช่วยเหลืออย่างแท้จริง มิใช่เหยื่ออาชญากรรมมีสิทธิได้รับค่าชดเชยโดยอัตโนมัติ

Criminal Justice Act 1988. กำหนดให้ความผิดอาญาโดยเจตนาหรือพยายามประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย ผู้เสียหายขอรับค่าชดเชยจากรัฐได้ ได้แก่ ความผิดฐานบุกรุกเข้าไปในทางทางไฟ ช่มชื่นกระทำชำเรา ประทุษร้าย วางเพลิง เรียกค่าไถ่ การจำคุกผิดตัว หน่วงเหนี่ยวกักขัง การทำให้เกิดระเบิด การยิงปืน การจลาจล การทำลายความสงบหรือการต่อสู้ในที่สาธารณะตาม Public Order Act 1986. ทั้งนี้ การประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย หมายรวมถึง การประทุษร้ายโดยเชื้อโรค การประทุษร้ายต่อร่างกายหรือจิตใจ และการทำให้หญิงแท้งลูกด้วย

การกระทำอีกกลุ่มหนึ่งที่ Criminal Justice Act 1988. กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าชดเชยเช่นกัน ได้แก่ กรณีที่เกิดกับผู้เสียหายในการจับกุมหรือพยายามจับกุมผู้กระทำผิดหรือผู้ต้องสงสัย การป้องกันหรือพยายามป้องกันการกระทำความผิด การช่วยผู้มีหน้าที่จับหรือพยายามจับกุมผู้กระทำผิดหรือผู้ต้องสงสัย หรือผู้ซึ่งเข้าไปป้องกันหรือพยายามป้องกันการกระทำความผิด

อย่างไรก็ตาม หากผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน หรือความเสียหายมีน้อยกว่า 50 ปอนด์ หรือต้องหยุดงานน้อยกว่าสามสัปดาห์ หรือผู้เสียหายมิได้แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยเร็วที่สุด คณะกรรมการอาจไม่จ่ายค่าชดเชยก็ได้

องค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยจ่ายค่าชดเชยคือ คณะกรรมการชดเชยความเสียหายแห่งอาชญากรรม(The Criminal Injuries Compensation Board: CICB) ประกอบด้วยประธานผู้มิประสภารณ์ทางกฎหมายอย่างกว้างขวาง และนักกฎหมายอีก 7 คน ในการพิจารณาจะคิดค่านวดตามหลักเรื่องค่าเสียหาย(Damages) ในระบบ Common Law ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความประพฤติ การดำรงชีวิต การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบของผู้เสียหาย ตามหลักที่ว่า ผู้เสียหายเองควรถูกตีเียนด้วย

²⁵ เฟ็งอ้ง, หน้า 10

ซึ่งจะทำให้ค่าชดเชยลดลงตามส่วนของพฤติกรรมนั้นๆ อนึ่ง ค่าชดเชยที่ได้รับจะไม่มี การจ่ายดอกเบี้ย เนื่องจากการคำนวณ ณ วันที่จ่ายค่าชดเชย มิใช่คำนวณตั้งแต่วันที่ได้รับการประทุษร้าย

ส่วนระบบการจ่ายค่าชดเชย เป็นระบบที่ป้องกันการได้รับค่าชดเชยสองครั้ง(Double Compensation) ในกรณีความผิดเดียวกัน กล่าวคือ เหยื่ออาชญากรรมไม่อาจขอรับค่าชดเชยทั้งจากรัฐ และจากผู้กระทำความผิดได้ในคราวเดียวกัน ต้องเลือกว่าจะรับค่าชดเชยความเสียหายจากฝ่ายใด เพียงฝ่ายเดียว คำวินิจฉัยของ CICB ถือเป็นเด็ดขาดไม่สามารถอุทธรณ์ได้อีก แต่ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะยื่นคำขอให้ทบทวนคำขอใหม่ได้²⁶

เมื่อได้พิจารณาสาระสำคัญของประเทศที่สำคัญเกี่ยวกับแนวทางการชดเชยความเสียหายโดยรัฐแล้ว อาจสรุปหลักการจ่ายค่าชดเชยความเสียหายโดยรัฐในประเทศที่สำคัญได้ ดังนี้

- 1) การได้รับค่าชดเชย ถือเป็นสิทธิทางสวัสดิการสังคม มิใช่สิทธิดั้งเดิม(primary right) แต่เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นเมื่อมีกฎหมายรองรับ
- 2) การจ่ายค่าชดเชย ถือเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่รัฐต้องให้การคุ้มครองคนในสังคม เื่อนไขในการรับค่าชดเชยเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
- 3) จำนวนค่าชดเชย ควรเป็นจำนวนเท่ากับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง หรืออย่างน้อยที่สุดไม่ควรน้อยกว่าส่วนต่างระหว่างความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง กับค่าเสียหายที่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับจากผู้กระทำความผิด
- 4) ต้องปรากฏว่ามีการประกอบอาชญากรรมขึ้นก่อน จากนั้นจึงมีผู้ได้รับความเสียหาย หรือมีเหยื่ออาชญากรรมเกิดขึ้น
- 5) กฎหมายต่างประเทศส่วนใหญ่ จำกัดเฉพาะอาชญากรรมที่รัฐเป็นผู้เสียหาย (Crimes against States)
- 6) การได้รับค่าชดเชยจากรัฐ ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในการเรียกให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา²⁷

2.1.3 การชดเชยความเสียหายโดยรัฐของประเทศไทย

โดยที่ประเทศไทยไม่เคยมีแนวคิดให้รัฐจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญามาก่อน ต่อมาแนวคิดดังกล่าวได้รับการรับรองในระดับสากล คือแนวคิดเกี่ยวกับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐเป็นผลมาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม “เหยื่ออาชญากรรม” และการใช้อำนาจโดยมิชอบ (Declaration of Basic Principle of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) อันเป็น

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

²⁷ เพิ่งอ้าง, หน้า 15.

พันธกรณีระหว่างประเทศ ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ประเทศไทยจึงมีการศึกษาและนำมาซึ่งบทบัญญัติมาตรา 245 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งได้บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น อันเป็นการนำเอาหลักการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (Compensation) มาประยุกต์ใช้

ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ขึ้นเพื่อรองรับสิทธิดังกล่าว เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยมุ่งให้ความช่วยเหลือทางการเงินเฉพาะบุคคลที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยที่บุคคลนั้นไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น (เรียงชัย ลิ้มภักดี, โฉม ชื่นอารี ชุ่มจิตร, 2557 หน้า 15) โดยมีแนวความคิดและหลักการจ่ายค่าชดเชยที่สำคัญคือ

1) เป็นกฎหมายลักษณะกึ่งรัฐสวัสดิการ(Semi Welfare State) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจ่ายค่าชดเชยความเสียหายโดยรัฐในประเทศที่สำคัญคือ ถือเป็นสิทธิทางสวัสดิการสังคมที่สิทธิดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ ต่อเมื่อมีกฎหมายรองรับ

2) เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจ่ายค่าชดเชยความเสียหายโดยรัฐในประเทศที่สำคัญ กล่าวคือ จำนวนค่าชดเชยควรเป็นจำนวนเท่ากับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง หรืออย่างน้อยที่สุดไม่ควรน้อยกว่าส่วนต่างระหว่างความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงกับค่าเสียหายที่ผู้เสียหายจะได้รับจากผู้กระทำผิด

3) เป็นทั้งกฎหมายอาญาและกฎหมายนิติสังคมทางแพ่ง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจ่ายค่าชดเชยความเสียหายโดยรัฐในประเทศที่สำคัญ โดยจำกัดเฉพาะอาชญากรรมที่รัฐเป็นผู้เสียหาย (Crimes against States) และต้องปรากฏว่ามีการประกอบอาชญากรรมขึ้นก่อน จากนั้นจึงมีผู้ได้รับความเสียหายเกิดขึ้น

4) เป็นกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง(Positive Law) เพราะกำหนดขึ้นด้วยความตั้งใจของรัฐ (Law is Something Deliberately Made) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจ่ายค่าชดเชยความเสียหายโดยรัฐในประเทศที่สำคัญ โดยการจ่ายค่าชดเชยนั้น ถือเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่รัฐต้องให้การคุ้มครองคนในสังคม เงื่อนไขในการรับค่าชดเชยเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

นอกจากแนวความคิดและหลักการจ่ายค่าชดเชยที่สำคัญเบื้องหลังการตราพระราชบัญญัตินี้แล้ว สำหรับบุคคลผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งคือ “ผู้เสียหาย” ที่กฎหมายมุ่งเยียวยาให้ในความเสียหายหลัก 3 ประการ ได้แก่ ความเสียหายแก่ชีวิต ความเสียหายแก่ร่างกาย และความเสียหายแก่จิตใจ ดังระบุไว้ในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัตินี้ ความว่า

มาตรา 3

ในพระราชบัญญัตินี้ "ผู้เสียหาย" หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดนั้นกระทำความผิดนั้น

การบัญญัติความตามมาตรา 3 ดังกล่าว ยังสอดคล้องกับแนวความคิดและหลักการชดเชย ความเสียหายของประเทศที่สำคัญดังได้เสนอไว้ข้างต้นอีกด้วย ในส่วนของการใช้มาตรา 3 ของศาล ไทยในฐานะผู้ใช้กฎหมายได้เคยพิพากษาไว้ ดังนี้

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ คดีหมายเลขแดงที่ 2026/2552 แม้อ.จะถึงแก่ความตายจาก เหตุรถยนต์ชนกัน แต่ข้อเท็จจริงในทางสอบสวนได้ความว่า อ.เป็นฝ่ายขับรถยนต์ชนท้ายรถยนต์ บรรทุกลากจูงที่หยุดรอลือวกลับรถ ณ จุดกลับรถ จนเป็นเหตุให้ จ. ที่นั่งโดยสารมาได้รับอันตราย สาหัสและ อ.เป็นฝ่ายถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ต้องหากกระทำผิดฐานขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสตามคดีจราจรที่ 66/2549 ของสถานีตำรวจภูธรแหลมฉบัง ดังนั้น อ.จึงมิใช่ บุคคลผู้ได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น ไม่นับเป็นผู้เสียหายตาม บทนิยามแห่งมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 (อ้างใน ชื่นอารี ชุ่มจิตร (2557), หน้า 16)

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ คดีหมายเลขแดงที่ 1918/2552 ก่อนที่ผู้ยื่นคำขอจะถูก ผู้ต้องหากกระทำชำเรา ผู้ยื่นคำขอยอมรับว่าผู้ต้องหาโทรศัพท์มาบอกก่อนว่าจะมารับที่บ้าน จากนั้น ผู้ต้องหาพาผู้ยื่นคำขอไปยังบ้านที่เกิดเหตุแล้วและพาเข้าไปในห้อง โดยขณะที่ไปถึงบ้านดังกล่าว มี เพื่อนของผู้ต้องหานั่งดื่มสุร่าอยู่หน้าบ้าน ปรากฏว่าในขณะที่ผู้ต้องหากกระทำชำเราผู้ยื่นคำขอในห้อง ภายในบ้าน ผู้ยื่นคำขอไม่ได้ร้องขอความช่วยเหลือ ทั้งยังปรากฏว่าภายหลังจากผู้ยื่นคำขอถูกผู้ต้องหา กระทำชำเราแล้วยังนอนค้างอยู่กับผู้ต้องหาจนถึงเช้าวันรุ่งขึ้น พฤติการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ยื่น คำขอชอบพอกับผู้ต้องหา ซึ่งถือได้ว่าผู้ยื่นคำขอมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในครั้งนี้ด้วย แม้ผู้ยื่นคำขอจะให้การว่าพยายามตื่นรนต่อสู้ขัดขืน แต่ผู้ต้องหาไม่ได้หรือเหตุที่ต้องนอนค้างกับ ผู้ต้องหาเพราะรถจักรยานยนต์ที่ขี่มาน้ำมันหมด ก็ไม่พอฟังว่าผู้ยื่นคำขอไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ กระทำความผิดฐานกระทำชำเราเด็กหญิงอายุยังไม่เกินสิบห้าปี ซึ่งมีโชภริยาของตนโดยเด็กหญิงนั้นจะ ยินยอมหรือไม่ก็ตาม ผู้ยื่นคำขอจึงไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา (อ้างใน ชื่นอารี ชุ่มจิตร (2557), หน้า 17)

อนึ่ง ศาลได้วางแนววินิจฉัยเกี่ยวกับการที่ผู้เสียหายต้องยื่นคำขอรับค่าตอบแทนภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิดไว้ด้วยว่า มิใช่ นับตั้งแต่รู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่

ให้นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิดเท่านั้น ดังนั้น ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิดเมื่อใดระยะเวลาจะเริ่มนับทันที อย่างไรก็ตามระยะเวลาดังกล่าว เป็นกำหนดระยะเวลาการใช้สิทธิตามกฎหมาย จึงไม่อาจขอย่นหรือขยายได้²⁸

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการรับรองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2.2.1 แนวความคิดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และ พ.ศ.2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 245 ได้บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น ขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40(5) บัญญัติให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ลักษณะบัญญัติของรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับดังกล่าว ทำให้บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐอย่างจำกัด เท่าที่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้กำหนดไว้ ดังปรากฏในส่วนนำของพระราชบัญญัตินี้ที่บัญญัติว่า "พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันเป็นแนวความคิดสำคัญที่อยู่เบื้องหลังการรับรองสิทธิดังกล่าวของรัฐธรรมนูญ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.2540 มาตรา 245 แล้วจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับหลักการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (Compensation) ในปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม "เหยื่ออาชญากรรม" และการใช้อำนาจโดยมิชอบ (Declaration of Basic Principle of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) อันเป็นแนวความคิดสากลเกี่ยวกับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ เพื่อกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้เสียหาย โดยให้รัฐให้ความคุ้มครองช่วยเหลือ ทดแทนและเยียวยาแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา และเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.2550 มาตรา 40(5) ก็เห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับหลักการชดเชยความ

²⁸ ชีนอาร์. อ้างแล้ว, หน้า 19.

เสียหายทางการเงิน ในปฎิญาสากลงว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับกับการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน กล่าวคือ มีความสอดคล้องกับหลักการจ่ายค่าชดเชยความเสียหายโดยรัฐ โดยการจ่ายค่าชดเชยนั้น ถือเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่รัฐต้องให้การคุ้มครองคนในสังคม แต่เงื่อนไขในการรับค่าชดเชยให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2.2.2 ลักษณะบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และ พ.ศ.2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 คือองค์อำนาจหลักในการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยฉบับปี พ.ศ. 2540 บัญญัติไว้ในมาตรา 245 ความว่า

มาตรา 245 สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น

ส่วนฉบับปี พ.ศ.2550 บัญญัติไว้ในมาตรา 40(5) ความว่า

มาตรา 40(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ลักษณะบัญญัติในรัฐธรรมนูญเช่นนี้ เนื่องจากกฎหมายประสงค้ให้รับรอง “สิทธิ” เป็น 2 มิติ กล่าวคือ มิติในส่วนของการรับรองสิทธิการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของผู้เสียหายในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.2540 มาตรา 245 กับมิติในส่วนของการรับรองสิทธิการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของผู้เสียหายที่จะจำกัดตามที่กฎหมายกำหนด ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 40(5) ซึ่งเป็นกรอบหลักในการควบคุมจำนวนค่าตอบแทน

เมื่อพิจารณามาตราทั้งสองเชื่อมโยงประกอบกันจะเห็นได้ว่า กฎหมายได้กำหนดโครงสร้างของสิทธิดังกล่าวออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ เหตุแห่งสิทธิ เงื่อนไขการได้สิทธิ และขนาดแห่งสิทธิ

เหตุแห่งสิทธิ คือการที่มีบุคคลได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น เงื่อนไขการได้สิทธิ คือบุคคลดังกล่าวต้องไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น ส่วนขนาดแห่งสิทธิ คือความช่วยเหลือจากรัฐตาม “ที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งกฎหมายที่บัญญัตินั้นก็คือ

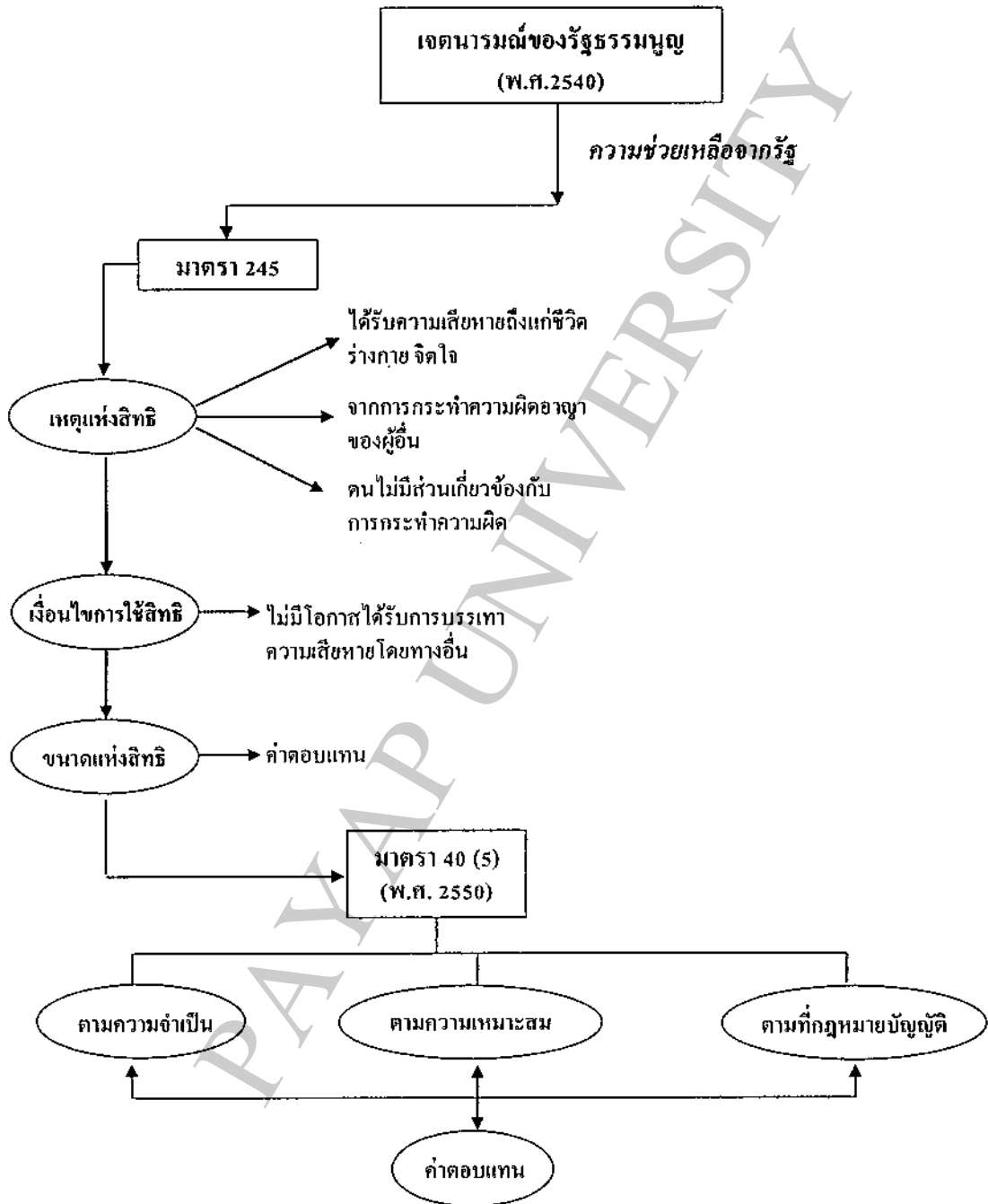
พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 อันเป็นกฎหมายลำดับรอง²⁹ นั้นเอง

จากแนวความคิดเบื้องหลังการบัญญัติรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายแม่บท สู่กรอบปฏิบัติของพระราชบัญญัติอันเป็นกฎหมายลำดับรอง ตัวจักรสำคัญในการกำหนดรูปแบบและกลไกกระบวนการใช้กฎหมายให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ย่อมได้แก่พระราชบัญญัตินี้ ดังเห็นได้จากเหตุผลท้ายพระราชบัญญัติ ความว่า

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่บทบัญญัติ มาตรา 245 และ มาตรา 246 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุด ในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลย มิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลย ไม่เป็นความผิด ดังนั้น เพื่อให้การรับรองสิทธิดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

²⁹ กฎหมายลำดับรอง คือ กฎหมายในลำดับชั้นต่ำกว่ารัฐธรรมนูญ ได้แก่ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด และพระราชกฤษฎีกา ซึ่งตราขึ้นตามอำนาจแห่งรัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุด ในที่นี้หมายถึง "พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544"

ภาพประกอบที่ 4 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 245 และ พ.ศ. 255 มาตรา 40(5) : ลักษณะบัญญัติ

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

2.2.3 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ.2544 (ดูภาคผนวก ก.)

1) สาระสำคัญ (เฉพาะกรณีผู้เสียหาย)

คำนิยาม³⁰

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น

“ค่าตอบแทน” หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

บททั่วไป

การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิ หรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายพึงได้ตามกฎหมายอื่น³¹

ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ให้สิทธิของผู้เสียหายซึ่งถึงแก่ความตาย ในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทน ตกแก่ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายนั้น ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด³²

คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (หมวด 2)

ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา” ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนกรมพระธรรมนูญ ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนสภาพทนายความและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีมาจากการแพทย์ ด้านสังคม สงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์อีก 5 คน เป็นกรรมการ³³

³⁰ มาตรา 3

³¹ มาตรา 5

³² มาตรา 6

³³ มาตรา 7

คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาอนุมัติค่าตอบแทน ตามพระราชบัญญัตินี้ เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ตลอดจนการออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศต่างๆ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้และมีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา รวมทั้งปฏิบัติการอื่นใดเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้³⁴

การได้รับค่าตอบแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา (หมวด 4)

ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายอันอาจขอรับค่าตอบแทนได้ต้องเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 ความผิดเกี่ยวกับเพศ (มาตรา 276-287) และความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย (มาตรา 288-308)³⁵

ผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ และค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย³⁶

การยื่นคำขอ และการอุทธรณ์ (หมวด 6)

ให้ผู้เสียหาย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิขอรับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติ ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ ณ สำนักงาน ตามแบบที่สำนักงานกำหนดภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด³⁷

ในกรณีที่ผู้เสียหาย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือไม่สามารถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภรรยา หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นหนังสือจากผู้เสียหาย หรือทายาท ซึ่งได้รับความเสียหายแล้วแต่กรณี อาจยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายแทนได้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด³⁸

³⁴ มาตรา 8

³⁵ มาตรา 17

³⁶ มาตรา 18

³⁷ มาตรา 22

³⁸ มาตรา 23

ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

ผู้อุทธรณ์ยื่นอุทธรณ์ต่อสำนักงานหรือศาลจังหวัดที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเพื่อส่งให้แก่ศาลอุทธรณ์ก็ได้ และให้ถือว่าเป็นการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แล้ว³⁹

2) กลไกกระบวนการ

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 กำหนดกระบวนการเพื่อบังคับใช้กฎหมายออกเป็น 8 หมวด ประกอบด้วย

- หมวด 1 บททั่วไป
- หมวด 2 คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา
- หมวด 3 สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา
- หมวด 4 การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา
- หมวด 5 การจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา
- หมวด 6 การยื่นคำขอ การพิจารณาคำขอ แลการอุทธรณ์
- หมวด 7 พนักงานเจ้าหน้าที่
- หมวด 8 บทกำหนดโทษ

เฉพาะกรณีผู้เสียหาย กลไกหลักของกระบวนการในกฎหมายฉบับนี้อยู่ที่ หมวด 2 คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และ หมวด 4 การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา สำหรับหมวด 2 ในมาตรา 7 คณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนส่วนราชการ 10 คน สภานายความ 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอีก 5 คน รวม 16 คน โดยมีอำนาจหน้าที่ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 8 โดยเฉพาะมาตรา 8(1) “พิจารณานุมัติค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้” ซึ่งกลไกดังกล่าวเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาวิจัยนี้ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่

ในหมวด 4 มาตรา 17 ความผิดที่ผู้เสียหายอาจขอรับค่าตอบแทนได้ต้องเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ความว่า

³⁹ มาตรา 25

รายการท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน
และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหาย ซึ่งทำให้ผู้เสียหายอาจขอรับค่าตอบแทนได้ตามมาตรา
17 ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด

ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ

มาตรา 276 ถึง มาตรา 287

ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต

มาตรา 288 ถึง มาตรา 294

หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย

มาตรา 295 ถึง มาตรา 300

หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก

มาตรา 301 ถึงมาตรา 305

หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา

มาตรา 306 มาตรา 308

ซึ่งความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด ดังรายการท้ายพระราชบัญญัติ
ได้แก่ความผิดอันมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

ความผิด	มาตรา	ลักษณะความผิด
เกี่ยวกับเพศ	276 - 287	ข่มขืนกระทำชำเรา
		อนาจาร
		เป็นธุระจัดหาให้ผู้อื่นสำเร็จความใคร่หรืออนาจาร
		ดำรงชีพจากรายได้หญิงค้าประเวณี
		เผยแพร่สิ่งลามก
เกี่ยวกับชีวิต	288 - 294	ฆ่าผู้อื่น
		ทำร้ายผู้อื่นถึงแก่ความตาย
		ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย
		ซุลมุนต่อผู้อื่นถึงแก่ความตาย

เกี่ยวกับร่างกาย	295 - 300	ทำร้ายร่างกาย
		ขู่มุมนต่อผู้จันมีผู้รับอันตรายสาหัส
		ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส
ทำให้แท้งลูก	301 - 305	ทำให้แท้งลูก
ทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ คนชรา	306 - 308	ทอดทิ้งเด็กอายุไม่เกิน 9 ปี
		ทอดทิ้งคนป่วยเจ็บ
		ทอดทิ้งผู้พึ่งตนเองไม่ได้

โดยที่เหตุแห่งสิทธิของผู้เสียหายจะต้องอยู่ภายใต้กรอบลักษณะความผิดดังกล่าวเท่านั้น จึงจะขอใช้สิทธิรับค่าตอบแทนได้ ซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งในการวิจัยนี้ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับพยานหลักฐาน ระยะเวลาขอใช้สิทธิ และการกำหนดจำนวนค่าตอบแทน

การกำหนดจำนวนค่าตอบแทน บัญญัติไว้ในมาตรา 18 จำนวน 5 รายการได้แก่ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล, ค่าตอบแทนกรณีถึงแก่ความตาย, ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ และค่าตอบแทนความเสียหายอื่น ซึ่งความตามวรรคสองของมาตรานี้เป็นการใช้ดุลยพินิจโดยแท้ของคณะกรรมการ อันเป็นอีกประเด็นสำคัญในการวิจัยนี้ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับขนาดของสิทธิ โดยเฉพาะเกณฑ์การกำหนดค่าตอบแทนที่ผู้เสียหายพึงได้รับ

มาตรา 18 ค่าตอบแทนตามมาตรา 17 ได้แก่

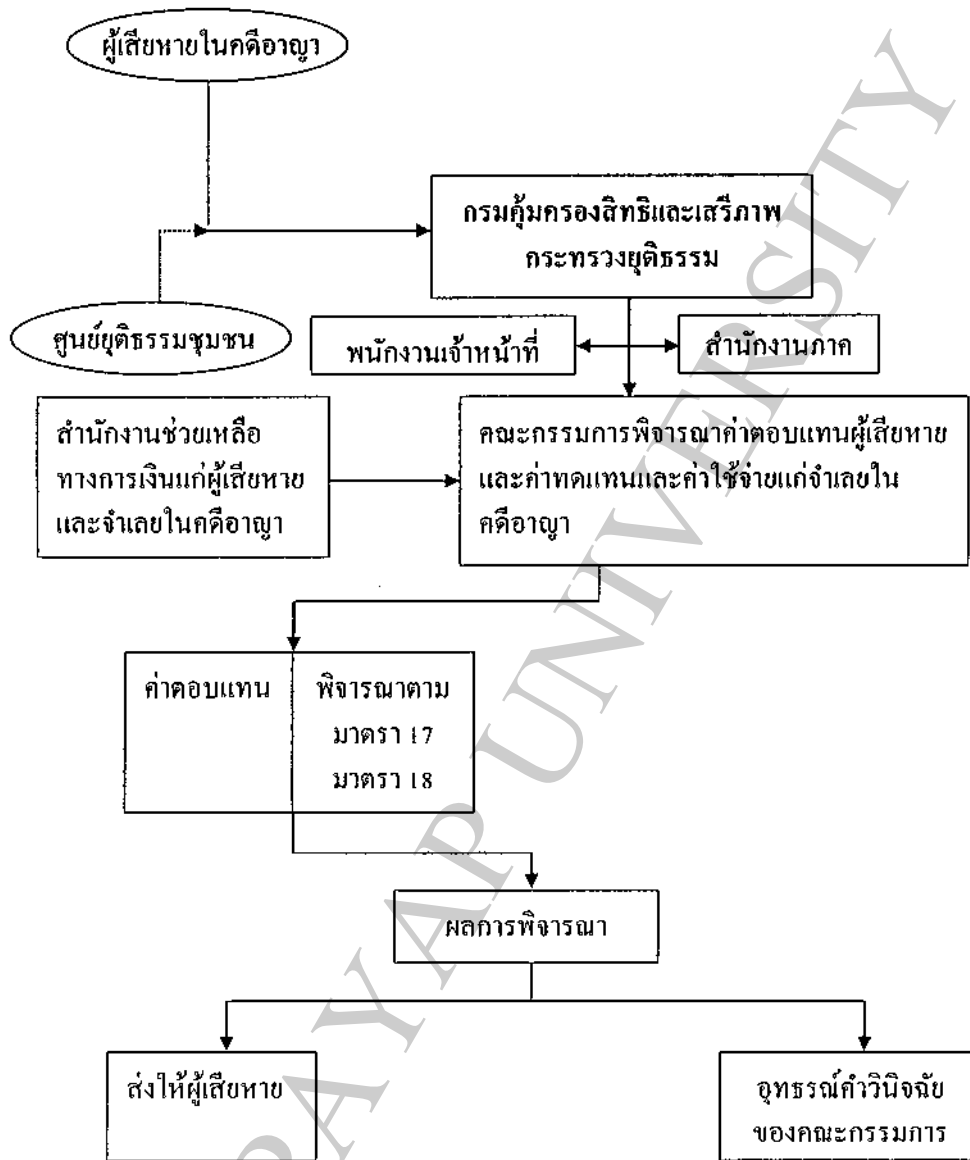
- (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ
 - (2) ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง
 - (3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ
 - (4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร
- ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

จากกล่าวโดยสรุปได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ วางโครงสร้างไว้เป็น 4 ส่วน คือ

1	ส่วนการยื่นคำขอ และพิจารณาคำขอ	หมวด 1	มาตรา 5 - มาตรา 6	บททั่วไป
		หมวด 6	มาตรา 22 - มาตรา 24	หน่วยงานรัฐ
		หมวด 7	มาตรา 26 - มาตรา 27	พนักงานเจ้าหน้าที่
2	ส่วนการพิจารณา	หมวด 2	มาตรา 7 - มาตรา 14	คณะกรรมการ (อำนาจหน้าที่)
		หมวด 3	มาตรา 15 - มาตรา 16	หน่วยงานรัฐ (ธุรการ)
		หมวด 4	มาตรา 17 - มาตรา 21	การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย การจ่ายค่าทดแทนจำเลย (ตุลยพินิจคณะกรรมการ)
		หมวด 5		
3	ส่วนการอุทธรณ์	หมวด 6	มาตรา 25	อุทธรณ์คำวินิจฉัยของ คณะกรรมการ
4	ส่วนโทษ	หมวด 8	มาตรา 28 - มาตรา 30	จำ, ปรับ

ภาพประกอบที่ 5 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 : กลไกและกระบวนการ

2.2.4 กฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ

กฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง และประกาศที่สำคัญต่อการบังคับใช้ เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เป็นมีเป็นหลักอยู่ 4 ฉบับ ได้แก่ (ดูภาคผนวก ก.)

1) กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546

2) ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอ ค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548

3) คำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ 23/2547 และ 419/2551 เรื่อง การมอบหมายให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศดำเนินการในอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544

4) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

เมื่อนำกฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง และประกาศที่เกี่ยวข้อง มาสรุปรวมกันเป็นขั้นตอนกระบวนการและวิธีการแล้ว อาจสรุป กรณีผู้เสียหายได้ดังนี้

ผู้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน คือ ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

ผู้เสียหายในคดีอาญา คือ ผู้ที่ได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ จากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยผู้เสียหายมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น

ค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา มี 2 กรณี คือ

1) กรณีเสียชีวิต ได้แก่

ค่าตอบแทนตั้งแต่ 30,000 บาท แต่ไม่เกิน 100,000 บาท

ค่าจัดการศพ จำนวน 20,000 บาท

ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดูไม่เกิน 30,000 บาท

ค่าเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ไม่เกิน 30,000 บาท⁴⁰

2) กรณีทั่วไป ได้แก่

ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ตามที่จ่ายจริงไม่เกิน 30,000 บาท

ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ตามที่จ่ายจริงไม่เกิน 20,000 บาท

ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ ตามปกติจ่ายอัตราวันละไม่เกิน 200 บาท เป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ตามปกติ

ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ไม่เกิน 30,000 บาท⁴¹

⁴⁰ กฎกระทรวงฯ ข้อ 4

การยื่นคำขอและกำหนดเวลา

ยื่นภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด⁴²

กรณีผู้เสียหายไม่สามารถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ให้ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือจากผู้เสียหาย สามารถยื่นคำขอแทนได้⁴³

หากบุคคลใดยื่นคำขอรับค่าตอบแทน โดยแสดงข้อความหรือพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴⁴

ประเภทความผิด

1. ความผิดเกี่ยวกับเพศ
2. ความผิดต่อชีวิต
3. ความผิดต่อร่างกาย
4. ความผิดฐานทำให้แท้งลูก
5. ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก

วิธีการยื่นคำขอรับค่าตอบแทน

ในส่วนกลาง ให้ยื่นคำขอ ณ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ในส่วนภูมิภาค ยื่นได้ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกจังหวัด หรือสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ(ประจำภูมิภาค) ซึ่งมีตั้งอยู่ในจังหวัดนั้น

เอกสารที่จำเป็น

1. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน/บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ของผู้เสียหายและผู้ยื่นคำขอ)
2. สำเนาทะเบียนบ้าน (ของผู้เสียหายและผู้ยื่นคำขอ)
3. สำเนาทะเบียนสมรส
4. สำเนาสูติบัตร
5. สำเนาใบเปลี่ยนชื่อ/สกุล
6. หนังสือมอบอำนาจ

⁴¹ กฎกระทรวงฯ ข้อ 3

⁴² พระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ มาตรา 22

⁴³ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ มาตรา 23

⁴⁴ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ มาตรา 28

7. หนังสือให้ความยินยอมของทายาทอื่นในการยื่นคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายกรณีมีทายาทผู้มีสิทธิยื่นคำขอ ในกรณีเดียวกันหลายคน

8. ใบเสร็จค่ารักษาพยาบาล
9. สำเนาใบรับรองแพทย์
10. รายงานการสอบสวนของสถานีตำรวจ และบันทึกประจำวันการแจ้งความ
11. สำเนาใบมรณะบัตร (กรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย)
12. สำเนาใบชันสูตรแพทย์ หรือใบชันสูตรพลิกศพ
13. หลักฐานการมีรายได้ในกรณีประกอบอาชีพ
14. หลักฐานการได้รับชดใช้ค่าเสียหายจากหน่วยงานอื่น⁴⁵

หลักเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้ขอ

1. ต้องยื่นคำขอด้วยตนเอง พร้อมเอกสารหลักฐานประกอบที่ถูกต้องครบถ้วนหากไม่สามารถมายื่นคำขอด้วยตนเองได้ต้องมอบอำนาจให้ผู้อื่นมายื่นคำขอแทน
2. ให้ถ้อยคำตามระเบียบที่กำหนดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
3. นำพยานหลักฐานมาสืบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
4. ส่งเอกสารหรือข้อมูลต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
5. ออกใบรับเงินเมื่อได้รับเช็ค เงินสด หรือรับโอนเงินผ่านทางธนาคารแล้ว
6. ตอบหนังสือสอบถามในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือสอบถาม
7. ทำสัญญาก่อนรับเงิน
8. คืนเงินค่าตอบแทน กรณีที่ปรากฏในภายหลังว่าผู้เสียหายนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ภายใน 30 วัน นับแต่ได้รับแจ้งจากคณะกรรมการ⁴⁶

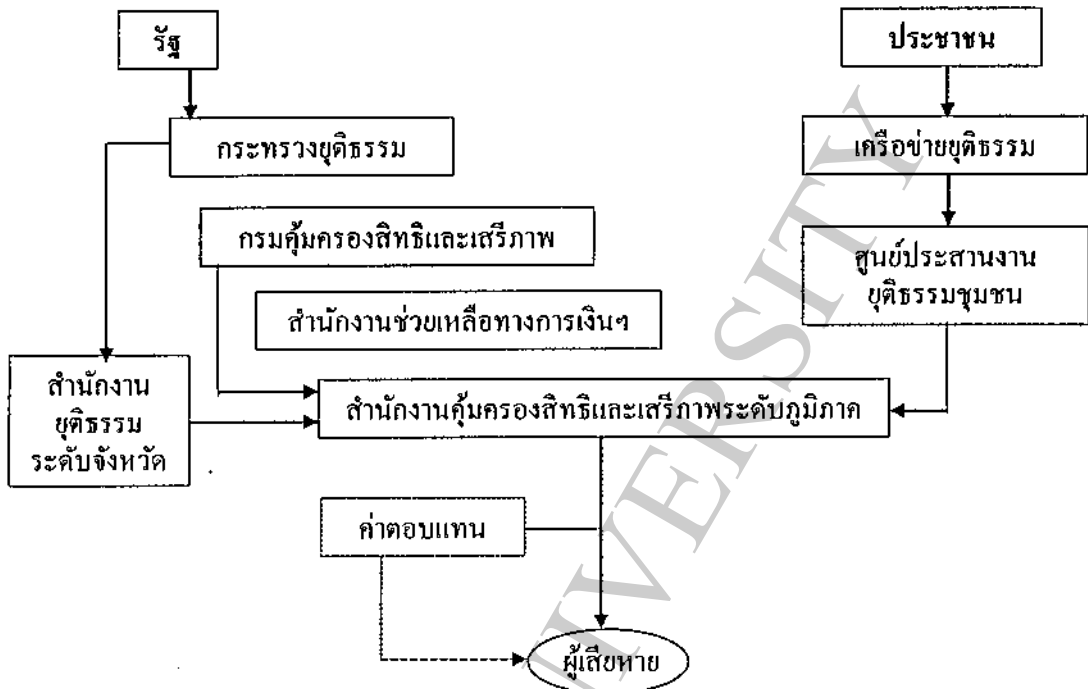
2.2.5 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม และเครือข่ายศูนย์ยุติธรรมชุมชน

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม และเครือข่ายศูนย์ยุติธรรมชุมชน คือ กลจักรขับเคลื่อนสำคัญต่อการบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญและพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยการแปรหลักการไปสู่การปฏิบัติ อาศัยการต่อเชื่อมระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน มีสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพระดับภูมิภาคกับเครือข่ายศูนย์ยุติธรรมชุมชนในพื้นที่เป็นกลไกการต่อเชื่อม

⁴⁵ ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนฯ ข้อ 6, 7, 8 (ดูภาคผนวก ก.)

⁴⁶ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่. (2554). คู่มือประชาชนในการติดต่อราชการ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่. หน้า 17

ภาพประกอบที่ 6 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544: การแปรหลักการสู่การปฏิบัติ

1) กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีภารกิจตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนพึงได้รับตามกฎหมาย โดยจัดวางระบบและส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนการดำเนินการให้พยาน ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา ได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือ เยียวยาในเบื้องต้น เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองและดูแลจากรัฐอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) จัดระบบการบริหารจัดการด้านคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
- (2) ส่งเสริมและพัฒนาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
- (3) ส่งเสริมและพัฒนากลไกการระงับข้อพิพาทในสังคม
- (4) ประสานงานด้านคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกับภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในและ

ต่างประเทศ

(5) พัฒนาระบบ มาตรการ และดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม รวมทั้งจำเลยที่ถูกดำเนินคดีอาญาโดยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

- (6) ติดตามและประเมินผลการดำเนินการด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
- (7) ดำเนินการคุ้มครองพยานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา
- (8) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่

กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

สำหรับด้านการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญานั้น มีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เป็นกฎหมายหลักรองรับการดำเนินงาน โดยมีสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินงานตามกฎหมายดังกล่าว (จันทร์ชม จินตยานนท์. (2557). คู่มือการบริหารงานช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544. หน้า 4)

2) สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กระทรวงยุติธรรม

จัดตั้งขึ้นและมีอำนาจหน้าที่ ตามมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ความว่า

หมวด 3

สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

มาตรา 15 ให้จัดตั้งสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาขึ้นในกระทรวงยุติธรรม และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) รับคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งทำความเข้าใจความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ
- (3) ประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่นหรือบุคคลใดๆ เพื่อขอทราบข้อเท็จจริงหรือความเห็นเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย
- (4) เก็บ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย
- (5) กระทำกิจการตามที่รัฐมนตรี คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย

โดยในการจัดตั้งครั้งแรกสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมเมื่อ 10 กันยายน 2544 ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พ.ศ. 2545 (3 ตุลาคม 2545) จึงโอนมาสังกัดกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม⁴⁷

นอกจากสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาจะมีอำนาจหน้าที่ 5 ประการตามมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 แล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 อีกด้วย ได้แก่

(1) ดำเนินการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

(2) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อทำประโยชน์ในการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

(3) เสนอแนะปรับปรุง และแก้ไขกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับ ตลอดจนมาตรการต่างๆ ในการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

(4) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

(5) ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย⁴⁸

3) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

การดำเนินงานหลักของสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา คือ การช่วยเหลือเกี่ยวกับการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งกรณีผู้เสียหาย เป็นดังนี้

(1) รับคำขอผู้เสียหาย

เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการดำเนินงาน โดยเจ้าหน้าที่จะรับคำขอจากผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา ซึ่งจะมีแบบฟอร์มให้ลงรายละเอียดต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่จะต้องกรอกในการรับคำขอ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการแสวงหาข้อเท็จจริง

(2) รวบรวมหลักฐาน และแสวงหาข้อเท็จจริง

⁴⁷ www.rlpd.moj.go.th เข้าถึงเมื่อ 9 ตุลาคม 2557

⁴⁸ จันทรชม. อ้างแล้ว, หน้า 4-5.

รวบรวมหลักฐาน และแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม เพื่อให้มีข้อมูลครบถ้วน เพียงพอต่อการพิจารณา

(3) ประมวล สรุป และวิเคราะห์เรื่อง เพื่อจัดทำความเห็นเสนอคณะกรรมการ

เมื่อแสวงหาข้อเท็จจริง และหลักฐานต่างๆ ได้ครบถ้วนเพียงพอแล้วเจ้าหน้าที่(นิติกร)จะทำการประมวลสรุปและวิเคราะห์เรื่อง แล้วจัดทำความเห็นในนามของสำนักงานเพื่อเสนอ คณะอนุกรรมการพิจารณา

(4) จัดประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณากลับกรอง

คณะกรรมการจะพิจารณากลับกรองความเห็นของสำนักงาน ตามข้อเท็จจริง และเอกสารหลักฐานที่เสนอมา ภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบ และ หลักเกณฑ์ แนวทางที่คณะกรรมการกำหนดไว้

(5) สรุปความเห็นเสนอ คณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนฯ

เมื่อคณะกรรมการมีมติเช่นไรแล้ว เจ้าหน้าที่จะจัดทำสรุปความเห็นของ สำนักงานและคณะกรรมการ เสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนฯ เพื่อประกอบการ พิจารณา และใช้ดุลยพินิจในการจ่ายหรือไม่จ่ายคำตอบแทนผู้เสียหายต่อไป

(6) จัดประชุมคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนฯ

เรื่องใดที่คณะกรรมการและสำนักงานมีความเห็นสอดคล้องตรงกัน คณะกรรมการจะพิจารณาให้ความเห็นชอบไปตามนั้น แต่ถ้าเรื่องใดมีความเห็นไม่สอดคล้องต้องกัน คณะกรรมการจะหยิบยกขึ้นมาพิจารณาเพื่อมีมติต่อไป

(7) จัดทำและแจ้งคำวินิจฉัยให้ผู้ยื่นคำขอทราบ

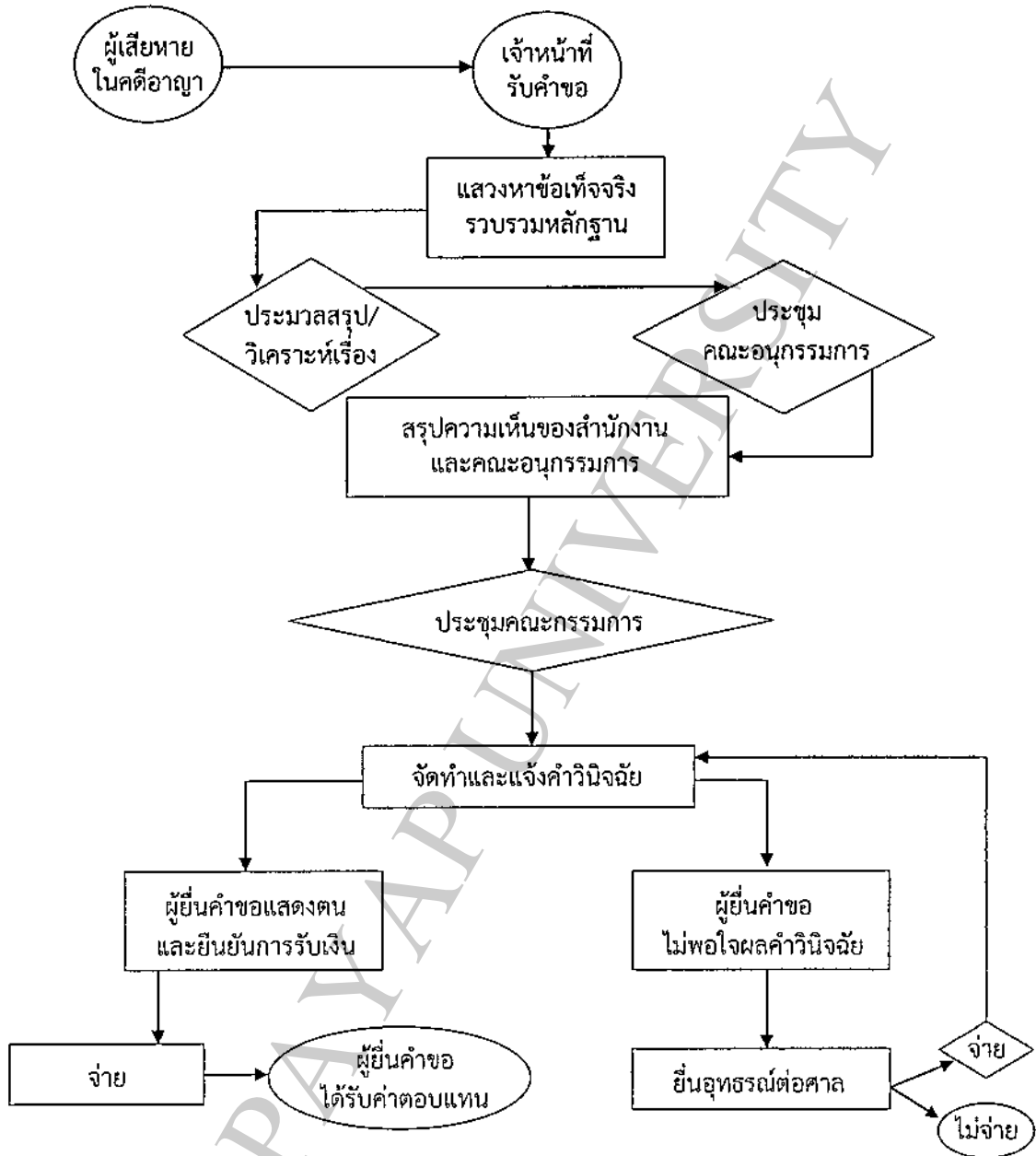
เมื่อคณะกรรมการพิจารณาและมีมติเป็นเช่นไรแล้ว เจ้าหน้าที่จะจัดทำและแจ้ง คำวินิจฉัยให้ผู้ยื่นคำขอทราบ เพื่อให้แสดงตนและยืนยันการรับเงินคำตอบแทนตามแบบฟอร์มที่ กำหนดถ้าผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อศาลได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยนั้น

(8) บริหารการจ่ายเงินคำตอบแทน

เมื่อผู้ยื่นคำขอแสดงตนและยืนยันการรับเงินคำตอบแทนตามแบบฟอร์มที่กำหนดส่งให้สำนักงานแล้ว เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินจะจัดส่งเงินเยียวยาให้ตามความประสงค์และผู้ยื่นคำขอ เช่น เข้าบัญชีธนาคาร หรือออกเป็นเช็คระบุชื่อผู้มีสิทธิโดยตรง เป็นต้น⁴⁹

⁴⁹ จันทร์ชม, เพ็ญอ้าง หน้า 5 - 6

ภาพประกอบที่ 7 กระบวนการ และขั้นตอนดำเนินงานของสำนักงานช่วยเหลือทางการเงิน
เกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย

ที่มา : จันทร์ชม จินตยานนท์. อ่างแล้ว, หน้า 7

ภารกิจของสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาในระดับภูมิภาค อยู่ภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ประจำภูมิภาค สำหรับจังหวัดเชียงใหม่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ประจำภูมิภาคที่ 5 จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีสำนักงานยุติธรรมจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่บูรณาการงานของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ประจำภูมิภาค ให้มีประสิทธิภาพด้วย

4) เครือข่ายยุติธรรมชุมชน

โดยที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีภารกิจในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อทำประโยชน์ในการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ทำให้ภารกิจของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในระดับภูมิภาคต้องต่อเชื่อมกับเครือข่ายประชาชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้ เรียกเครือข่ายประชาชนนี้ว่า “เครือข่ายยุติธรรมชุมชน”

เครือข่ายยุติธรรมชุมชน หมายถึง รูปแบบของการประสานงานกลุ่มของศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน ทำกิจกรรมร่วมกันและช่วยเหลือกัน โดยมีรูปแบบโครงสร้างซึ่งแต่ละศูนย์ยุติธรรมชุมชนยังมีความอิสระ

เครือข่ายยุติธรรมชุมชน คือ การดำเนินงานที่“ประชาชนกลุ่มองค์กร” มีส่วนร่วมกับกระทรวงยุติธรรม ในความสงบสุข เรียบง่าย และความปลอดภัยของชุมชน บทบาทหรือหน้าที่ของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ได้แก่ ให้คำแนะนำเบื้องต้นแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ การช่วยระงับข้อพิพาทหรือขัดแย้งในชุมชน การป้องกันปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ระวังภัยป้องกันอุบัติเหตุ ป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน การช่วยแก้ไขฟื้นฟูสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังพ้นโทษ การให้ความช่วยเหลือ ดูแลผู้เสียหาย การแจ้งข่าวและให้ความร่วมมือในภารกิจที่กระทรวงยุติธรรมดำเนินการ เป็นต้น

ทั้งนี้ บทบาทในการให้ความช่วยเหลือดูแลผู้ที่ได้รับความเสียหายและผลกระทบจากอาชญากรรม และบทบาทในการจัดตั้งและดำเนินการใน “ศูนย์ยุติธรรมชุมชน” เพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมในพื้นที่ นับเป็นบทบาทที่มีความสำคัญยิ่งต่อการบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ⁵⁰

สมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน หมายถึง ประชาชนผู้สนใจในงานเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและผ่านการอบรม “หลักสูตรเครือข่ายยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม” เพื่อเข้าร่วมกับกระทรวงยุติธรรม ดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความยุติธรรม ความเป็นธรรม และความสงบสุขในชุมชน

⁵⁰ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่. อ้างแล้ว, หน้า 19.

ผู้ประสานงาน ยุติธรรมชุมชน หมายถึง สมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างประชาชน ชุมชน และองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความสงบสุขในชุมชน และเป็นผู้บริหารจัดการและดำเนินงานในศูนย์ยุติธรรมชุมชนด้วย

คณะกรรมการประจำศูนย์ยุติธรรมชุมชน หมายถึง สมาชิกเครือข่ายยุติธรรมหรือประชาชนในชุมชนที่ได้รับคัดเลือกให้ทำหน้าที่พิจารณา วินิจฉัย แก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในชุมชน กรณีที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ จะส่งเรื่องให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดต่อไป

ศูนย์ประสานงานยุติธรรมชุมชน หมายถึง ศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นในสำนักงานยุติธรรมจังหวัด กลุ่มงานยุติธรรมชุมชนและเสริมสร้างความเป็นธรรมโดยเป็นกลไกเชื่อมต่อการทำงานระหว่างภาครัฐกับประชาชนในรูปแบบของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน มีหน้าที่หลักในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาเครือข่ายยุติธรรมชุมชน จัดวางระบบฐานข้อมูลและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกลไกในชุมชนกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัด รวมทั้งติดตามและรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์ด้วย⁵¹

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “ปัญหาการใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544: ศึกษาคดีในจังหวัดเชียงใหม่” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารงานวิจัยต่างๆ เพื่อตรวจสอบผลการศึกษาที่มีผู้ศึกษาและสรุปประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ในมิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงแนวความคิด สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามในงานวิจัยนี้ได้ โดยผลการวิจัยที่สำคัญจากงานวิจัยชิ้นเหล่านั้น มีดังนี้

2.3.1 งานวิจัยภาครัฐ

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม และสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางการให้ผู้กระทำผิดหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่าย: กรณีรัฐจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา” โดยได้นำเสนอแนวคิดที่ขยายสู่เชิงป้องกันมากกว่าการช่วยเหลือทางการเงิน ซึ่งจะต้องปรับในส่วนภารกิจของหน่วยงาน

“เนื่องจากแนวโน้มในปัจจุบันของการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมได้ขยายขอบเขตออกไปจากความช่วยเหลือทางการเงิน โดยในทางสากลจะปรับเปลี่ยนระบบไปสู่แนวทางการให้ความ

⁵¹ เฟิงอั้ง, หน้า 20.

ช่วยเหลืออื่นๆ ทั้งในเชิงป้องกันและสนับสนุนให้ผู้เสียหายได้ใช้สิทธิของตนเองจากสวัสดิการต่างๆ ของรัฐ มีการแก้ไขกฎหมายในหลายๆประเทศ จากกฎหมายค่าตอบแทนเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Compensation) เป็นกฎหมายการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Support หรือ Crime Victims Assistance) ทิศทางดังกล่าวหากจะนำมาใช้ในประเทศไทย อย่างน้อยควรมีการปรับเปลี่ยนหน่วยงานบริการตามกฎหมาย ว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา โดยในระยะแรกอาจให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นหน่วยงานบริหาร เนื่องจากมีการกิจกรรมครอบคลุมการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายได้กว้างขวางกว่า สำนักงานความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาตามกรอบภารกิจในปัจจุบัน”

ผลการศึกษานี้ยังได้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะที่สำคัญเกี่ยวกับการปรับปรุงระบบการจ่ายค่าตอบแทนหลายประการ ได้แก่

- (1) ควรทบทวนฐานความผิดที่คุ้มครองให้เหมาะสม
- (2) ควรคำนึงถึงช่องว่างของกฎหมาย เช่น อาจมีผู้ทำหลักฐานเท็จมาขอใช้สิทธิ
- (3) ควรปรับปรุงหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเพื่อลดการอุทธรณ์คำร้อง เช่น ควรมีการจ่ายเงินเบื้องต้น เช่น จ่ายค่าทำศพไปก่อน ส่วนรายการอื่นอาจมาพิสูจน์เรื่องเอกสารได้ในภายหลัง
- (4) ควรเพิ่มเติมแบบฟอร์มว่าผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเงินจากทางอื่นหรือไม่ เพื่อตรวจสอบสิทธิ
- (5) แนวทางปรับปรุงกฎหมาย อาจนำรูปแบบการจ่ายค่าตอบแทนในต่างประเทศมาเป็นแนวทาง เช่น การให้ศาลเป็นผู้สั่งจ่ายค่าตอบแทนในประเทศออสเตรเลีย การจำกัดประเภทผู้เสียหายให้จ่ายเฉพาะคนของประเทศญี่ปุ่น ไม่จ่ายให้คนต่างชาติ
- (6) การแก้ไขกฎหมายควรคำนึงถึงสภาพการณ์ของกระบวนการยุติธรรมพื้นฐานของไทย เช่น จำนวน/คุณสมบัติ/ภารกิจของตำรวจ-อัยการ ความแน่นแฟ้นของพยานหลักฐาน
- (7) ควรเน้นมาตรการเชิงป้องกัน เช่น การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้
- (8) ควรคำนึงถึงหลักการว่า เป็นเรื่องของสวัสดิการของรัฐที่รัฐพอจะช่วยประชาชนที่เดือดร้อนได้ มิใช่เป็นการลงโทษรัฐ
- (9) ควรคำนึงถึงหลักการว่า เป็นการจ่ายเท่าที่จำเป็นเพื่อช่วยเหลือเบื้องต้น มิใช่ความเสียหายจริงซึ่งมีสิทธิฟ้องเพิ่มเติมได้

2.3.2 งานวิจัยส่วนบุคคล

วุฒิพงศ์ วิบูลย์วงศ์ (2556) ศึกษาเรื่อง “หลักนิติธรรมกับการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา” พบว่า การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ยังไม่มีการกำหนดระยะเวลาให้ผู้เสียหายเข้าแจ้งความร้องทุกข์ ยังไม่ได้กำหนดให้ผู้เสียหายต้องมีส่วนกับรัฐในการป้องกันอาชญากรรมการ

ยังไม่ได้กำหนดให้รัฐมีสิทธิไล่เบียดเอาค่าทดแทนคืนจากผู้กระทำความผิด ตลอดจนยังไม่ได้กำหนดให้ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องเรียกว่าเสียหายจำนวนเดียวกันนั้นจากผู้กระทำความผิดได้อีก ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการทบทวนการบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับหลักกฎหมาย ความยุติธรรมและการคุ้มครองสิทธิของประชาชนภายใต้หลักประชาธิปไตย

วุฒิพงศ์ มีข้อเสนอแนะว่า

(1) ควรกำหนดให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีมากขึ้น เพราะปัจจุบันผู้เสียหายมีสิทธิเพียงยื่นคำร้องและให้ปากคำต่อเจ้าพนักงานเท่านั้น หลังจากนั้นกระบวนการต่างๆ จะเป็นเรื่องที่หน่วยงานดำเนินการทั้งหมด ดังนั้น จึงควรกำหนดบทบาทของผู้เสียหายมีส่วนร่วมในทางคดีสอบสวน เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนไม่คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง

(2) การไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายในฟ้องเรียกค่าเสียหายเอาจากผู้กระทำความผิดได้อีก เป็นเหตุให้ผู้เสียหายมีโอกาสได้รับค่าเสียหายเกินกว่าความจริง ดังนั้น เมื่อผู้เสียหายได้รับสิทธิตามพระราชบัญญัติฯ นี้แล้ว ก็ไม่ควรมีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเอาจากผู้กระทำความผิดอีก จึงควรมีหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนเพื่อป้องกันมิให้ผู้เสียหายได้รับค่าเสียหายเกินจากความจริง

ชื่นอารี ชุ่มจิตร์ (2557) ศึกษาเรื่อง “ปัญหาในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544: ศึกษาเฉพาะการใช้สิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ในกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องขอรับค่าตอบแทนแล้วภายหลังถึงแก่ความตาย”

ผลการศึกษาพบว่า สิทธิในการอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการจะไม่ตกได้แก่ทายาทของผู้เสียหายในทันที แต่ทายาทนั้นจะต้องได้ความว่าเป็นทายาทที่ได้รับความเสียหาย ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดเสียก่อน จึงจะสืบสิทธิของผู้เสียหายได้ ทายาทจึงต้องย้อนกลับไปทำให้ตนเป็น “ผู้ยื่นคำขอ” ตามมาตรา 22 เสียก่อน คือจะต้องยื่นคำขอด้วยตนเองอีกครั้งเพื่อตรวจสอบถึงฐานะ “ความเป็นทายาทที่ได้รับความเสียหาย” จากนั้นถึงจะเข้าเงื่อนไขในการเป็นผู้มีสิทธิอุทธรณ์ตามมาตรา 25 ได้ นอกจากนี้ การยื่นคำขอยังมีเงื่อนไขเวลาในการใช้สิทธิบังคับไว้อีก ซึ่งหากไม่สามารถยื่นคำขอได้ภายใน 1 ปี ตามมาตรา 22 ทายาทนั้นก็อาจไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยนั้นได้ จึงเป็นข้อขัดข้องและยุ่งยากต่อการใช้สิทธิอุทธรณ์ สมควรได้รับการแก้ไข โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินี้ให้ชัดเจนว่าการตกทอดสิทธิให้รวมถึงสิทธิอุทธรณ์ (แก้ไขมาตรา 6) และกำหนดให้ชัดเจนว่าให้ทายาทอุทธรณ์ได้ (แก้ไขมาตรา 25) เพราะคดีค่าตอบแทนผู้เสียหายเป็นคดีปกครองที่ผู้ยื่นคำขอเป็นผู้ถูกกระทบสิทธิโต้แย้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ซึ่งเป็นคำสั่งทางปกครอง เมื่อพระราชบัญญัตินี้ ไม่ได้บัญญัติวิธีพิจารณาไว้ และไม่ได้บัญญัติให้ใช้วิธีพิจารณาความแพ่ง หรือวิธีพิจารณาความอาญา หรือวิธีพิจารณาคดีปกครองโดยอนุโลมไว้ ทั้งพระราชบัญญัตินี้ ไม่ได้บัญญัติให้

ประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ หรือบุคลากรอื่นในศาลยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัติ นี้ จึงทำให้ศาลยุติธรรมและศาลอุทธรณ์ไม่มีอำนาจตราฎหรือระเบียบว่าด้วยวิธีพิจารณา จำต้องพิจารณากรณีการใช้สิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัย เท่าที่พระราชบัญญัตินี้มีบัญญัติไว้ อันเป็นข้อขัดข้องที่ควรได้รับการแก้ไขให้ชัดเจนต่อไป

จันทร์ชม จินตยานนท์ (2557) ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาในการบริหารงานตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ใน “คู่มือการบริหารงานช่วยเหลือเหยี่ยวผู้เสียหายในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544” ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงสิทธิได้อย่างทั่วถึง คือ

- (1) ประชาชนไม่ทราบถึงสิทธิตามกฎหมาย
- (2) ทราบถึงสิทธิ แต่ใช้สิทธิไม่ทันตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด
- (3) ได้รับการแจ้งสิทธิ แต่ต้องเดินทางไปใช้สิทธิและยื่นคำขอ ณ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด หรือสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินฯ ซึ่งการดำเนินทางไม่สะดวก และมีค่าใช้จ่าย
- (4) ประชาชนไม่เชื่อมั่นหรือไม่แน่ใจว่า จะได้รับเงินช่วยเหลือจริงหรือไม่ จำนวนเท่าใด จะคุ้มค้ำกับเวลาและค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปจากการเดินทางและยื่นคำขอหรือไม่

จันทร์ชม มีข้อเสนอเพื่อแก้ปัญหา ดังต่อไปนี้

(1) ประชาสัมพันธ์/รณรงค์/เผยแพร่ ความรู้เกี่ยวกับสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ ตลอดจนช่องทางการยื่นคำขอใช้สิทธิ ให้กว้างขวางทุกพื้นที่ทั่วประเทศ โดยใช้สื่อที่ได้รับความนิยม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ แต่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก จึงไม่ได้รับงบประมาณหรือได้รับน้อยมาก ไม่สามารถทำให้เกิดผลลัพธ์ หรือผลกระทบในวงกว้างได้

(2) ประสานความร่วมมือกับเครือข่าย ให้สอดคล้องเชื่อมโยงกันทั่วถึงทั้งประเทศช่วยเพิ่มจำนวนผู้ปฏิบัติงานให้ภาครัฐ สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวและรับรู้เจตคติของผู้รับบริการ มีความคล่องตัว ตัดลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เยิ่นเย้อ ตอบสนองสถานการณ์ได้รวดเร็ว สามารถขยายการเข้าถึงบริการโดยไม่ต้องใช้งบประมาณมาก ด้วยการพึ่งพาหุ้นส่วนการงาน ขจัดข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่รับผิดชอบ และใช้ทรัพยากรร่วมกันได้อย่างประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การบริหารเครือข่ายให้ประสบผลสำเร็จ ต้องอาศัยการจัดการชุดของทักษะเทคโนโลยี การจัดการความไม่สมมาตรของสารสนเทศ และประเด็นด้านวัฒนธรรม ผู้บริหารเครือข่ายจะต้องควบคุม กำกับดูแลและตรวจตราอย่างทั่วถึง ต้องป้องกันการสื่อสารที่ล้มเหลว การประสานงานระหว่างหุ้นส่วน การแก้ไขปัญหาข้อมูลไม่ครบถ้วน และการขาดแคลนสมรรถนะ

(3) การให้บริการที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรม ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามมาตรฐานการ 108 วันได้ เนื่องจากขั้นตอนมากและเกี่ยวข้องกับหลายส่วนซึ่งส่งผลกระทบกัน

หากส่วนใดไม่สำเร็จหรือล่าช้า ส่วนอื่นๆ จะไม่สำเร็จหรือล่าช้าตามไปด้วย ประชาชนไม่สะดวกในการติดต่อ ต้องเดินทางทำให้มีค่าใช้จ่าย คดีที่ต้องดำเนินการมีจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น บุคลากรที่มีอยู่ไม่สามารถดำเนินการได้ทันจึงเกิดความล่าช้า แนวทางแก้ไขได้แก่ การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งบุคลากร สถานที่ และอุปกรณ์ จัดสรรงบประมาณให้องค์กรความร่วมมือและเครือข่าย ให้สถานีตำรวจทั่วประเทศรับคำร้องขอรับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ พัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ เชื่อมโยงข้อมูลถึงกันอย่างเป็นระบบ แก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบ เช่น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการ หรือการจ่ายเงิน เป็นต้น

งานวิชาการดังที่กล่าวมา เป็นงานที่ใช้แนวความคิดการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ จากระดับสากลปรับสู่ระดับกฎหมายภายใน โดยมีรัฐธรรมนูญฐานแห่งการรับรองสิทธิ และมีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เป็นกรอบกำหนดการใช้กฎหมาย มีกฎกระทรวงและระเบียบปฏิบัติเป็นกลไกดำเนินการ มีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและเครือข่ายศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นส่วนขับเคลื่อน ผลการศึกษาส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นถึงประเด็นการปรับใช้กฎหมายทั้งในส่วนเนื้อหาและขั้นตอนปฏิบัติที่ยังเป็นปัญหาและสมควรได้รับการแก้ไข อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อแนวทางในการทำงานวิจัยนี้